

Gary Becker'in İktisadi Modelleri Üzerine

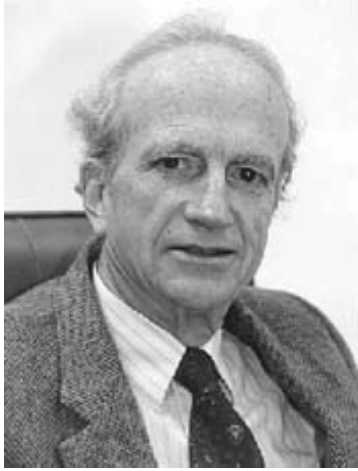
N. Can Okay

ncan_okay@elyadal.org

Eleştirel - Yaratıcı Düşünme ve Davranış Araştırmaları Laboratuvarı

Gary Becker 1930 yılında Pennsylvania'da doğmuştur. Henüz çocukken babasının aldığı finans kitaplarını okuması, ekonomiye ilgi duymasını sağlamıştır. Evde politika ve adalet üzerine yapılan konuşmalardan etkilenecek matematiğe olan ilgisini sosyal bilimlerle pekiştirmeye karar vermiştir. Üniversite birinci sınıfa geldiğinde kendisinin deyimiyle 'tesadüfen' aldığı seçmeli ekonomi dersi, takip eden yaz birçok ekonomi kitabı okumasının en önemli nedenidir. Zamanla bu alana olan ilgisini kaybeden Becker, Milton Friedman'dan aldığı mikroekonomi dersinden etkilenecek tekrar ekonomi üzerine çalışmalar yapmaya karar vermiştir. Princeton Üniversitesi'nde başlayan akademik yaşamı, halen Chicago Üniversitesi'nde devam etmektedir. Mikroekonomik anlamda insan davranışları, insanlar arasındaki etkileşim ve piyasa dışı etkinlikler konularında yaptığı çalışmalardan dolayı 1992 yılında 'The Bank of Sweden Prize in Economic Sciences' (Nobel) ödülüne layık görülmüştür.

Becker'in ekonomi alanına ilk önemli katkısı 1957 yılında verdiği 'The Economics of

Discrimination' (Ayrımcılığın Ekonomisi) başlıklı doktora tezidir. Bu çalışmada sözü geçen ayrımcılık, 'ırkçılık' konusudur. İlk başlarda ırkçılığın ekonominin konusu olmadığına dair eleştiriler gelmiş olsa da, zamanla bunun ekonomi alanı için de bir problem olduğu kabul

görmüş ve bu çalışmanın yeni ufuklar açtığı anlaşılmıştır. Günümüzde de bu konu üzerine geniş bir literatür vardır.

Ayrımcılık probleminin ekonomi alanında ortaya çıkması şu şekilde başlar: Eğer ekonomik temsilciler farklı özelliklerinden dolayı diğer temsilcilerle anlaşmaya girmiyorlarsa, ırkçılık problemi ortaya çıkar. Burada farklı özelliklerden kasıt karşı tarafın uyruğu, rengi, kısaca 'ırkı'dır. Becker'in çalışması verdiği şu örnekle özetlenebilir: Beyaz bir işverenin, zencilerden oluşan emek gücü çalıştırdığını varsayalım. İşverenin vermeyi düşündüğü ücret miktarı 'w' olsun. ırkçılığın ücrete olan etkisi şu şekilde formüle edilmiştir: $w(1+d)$ (2). Burada 'd' ayrımcılık katsayısıdır ve pozitif bir rakamdır. Ayrımcılık katsayısı; farklı ırkların ürettiği

ürünleri tüketmeye olan isteklilik, farklı ırklarla çalışmaya karşı isteklilik, farklı ırklarla iş ortaklığı vs. gibi çeşitli şekillerde tanımlanabilir. Becker'in çalışması bu tip durumların ekonomik sonuçlarını belirlemeyi amaçlar. Çalışmanın önemli bir sonucu ırkçılığın her iki tarafa da zarar verdiğini ispatlamış olmasıdır. Becker bu sonucu basit bir uluslararası ticaret modeli örneği ile açıklamıştır. Bu modelde zenciler ve beyazlar üretim faktörlerinin ticaretini yapmaktadır. Vergi ve tarifelerin rolünü ayrımcılık katsayısı üstlenmektedir. Bu durum toplumsal açıdan ekonomiye zarar vermektedir ve ırkçılığın olduğu ekonomi modeli, 'ırkçılığın olmadığı' serbest ticaret modelinden daha etkinsiz bir sonuç doğurmaktadır.

Becker çalışmasını ırkçılığı içeren emek piyasası, gayrimenkul piyasası ve benzeri piyasaları da inceleyerek genişletmiştir.

Bu modele karşı olanlar ve modelin eksik yönü olduğunu iddia edenler de vardır. Bu düşünceye göre ırkçılığa olan bakış açısı sabitlenemez. Bu kavram kişisel tercihler göre değişkenlik gösterir ve 'ayrımcılık katsayısı' olarak sabit bir ölçüm olarak ele alınamaz. Kanımca karşı görüşler pek de haklı eleştiriler değildir. Çünkü, Becker'in iddiası ırkçılığın rakamsallaştırılabileceği değildir. ırkçılık tabii ki birebir rakamsallaştırılamaz, fakat ölçeklendirilebilir. Çalışmada incelenmek istenen ırkçılığın boyutunu hesaplamak değil, ırkçılığın varolması durumundaki ekonomik yapı ile olmadığı durumdaki yapıyı karşılaştırmaktır. Amerika'daki ırkçılığın boyutunu da düşünürsek, matematiksel olarak çok ikna edici olmasa da oldukça önemli bir çalışmadır.

Çalışmasına Arrow ve Akerlof önemli katkılar yapmışlardır.

Becker'in bir başka katkısı da insan sermayesi konusu üzerinedir. Bu konuda yazdığı kitabı 'Human Capital'ın ilk baskısı 1964 yılında çıkmıştır. Agnar Sandmo, Becker'in kavram üzerine katkısını şu şekilde özetlemiştir:

'...Becker'in yaptığı, bu alan üzerine daha sistematik bir çalışmaydı. Bu kavramın mikroekonomik altyapısını kuvvetlendirmiştir ve birçok ilginç deneysel uygulama yapmıştır...' (2).

İnsan sermayesi şirketler için en önemli zenginliklerden biridir. İşçisinden yönetimine her kademedeki çalışanlar üzerine yapılan yatırım büyük bir maliyettir. Ancak; üretimini arttırmak, kalite düzeyini daha yüksek düzeye çıkarmak, teknolojisini geliştirmek isteyen şirketler bu maliyete katlanmak zorundadırlar. Becker, insan sermayesi üzerine yaptığı çalışmalarda eğitim ve tecrübe düzeylerinin iktisadi davranışlara etkisi olmadığını ne olacağını incelemiştir. Kendisi böyle bir durum olamayacağını

bilmediği için değil, eğitim ve tecrübenin tüketici davranışlarına etkisini vurgulamak için bu varsayımı yapmıştır. Eğitim ile tecrübe arasındaki ekonometrik ilişki de bu varsayımın bir örneği sayılabilir (eğitim süresi arttıkça, tecrübe düzeyi azalır). Bu konudaki çalışmaları, eleştirel bir bakış açısına dair bir göstergeci.

Önemli katkılarının olduğu konulardan biri de 'tüketim' dir. Önceki tüketim teorilerinden farklı olarak Becker'in teorisi zamanın kullanımına oldukça önem verir. Diğer tüketim teorilerinin konusu gelirin nasıl harcanacağıdır. Yani ev halkı gelirin tüketim mallarıyla, keyfi harcamalar arasındaki dağılımı incelenir. Becker ise teorisini ilginç bir benzetme üzerine kurmuştur. Bu teoriye göre 'ev', 'küçük bir fabrika' dır. Evde yapılan üretim ev halkına bir hizmettir. Bu hizmet oluşumunun girdileri zaman ve satın alınan tüketim mallarıdır. Ayrıca ev halkı zamanını emek piyasasına arz eder. Ücret oranları ise her bir tüketici için çalışmaya ayrılan zamanın fırsat maliyetidir. Bu modelde üç ayrı bütçe kısıtı vardır. Birincisi, temel maddelerin üretimi için kullanılan zaman ve mal girdilerinden oluşur. İkincisi, zamanın kullanımı konusundaki kısıttır. Ev halkı, emek piyasası ve hane üretimi arasında zamanını dağıtır. Sonuncusu ise harcamalar ve gelir arasındaki dengeyi gerektiren geleneksel bütçe kısıtıdır.

Bu modele göre temel maddelerin iki ayrı fiyatı vardır. Bunlar; temel tüketim maddelerini üretmek için gereken malların maliyeti ve bu üretim için ayrılan zamandır. Bu açıdan Ricardo'nun mal fiyatı ve emek-değer teorilerine benzerlik göstermektedir. Hane halkı ekonomisi konusundaki çalışmaları, 1960'lardan sonra bu konuda yapılan en önemli katkılar olarak görülmektedir.

Becker'in diğer bir çalışması 'suç ve ceza' üzerinedir. Bu çalışma, ekonomi alanında yapılan ilginç araştırmalardan biridir. Burada Becker, yasaların ve suçlular için optimum ceza seviyesinin uygulanabilmesi için kaynakların optimum kullanımının nasıl olacağını sorgulamaktadır. Araştırmasında -bekleneceği gibi- bir sosyal refah fonksiyonu sunmak yerine, sosyal kayıplarla ilgilenmiş ve mahkumiyet ve cezaların toplum üzerindeki zararları üzerine çalışmıştır. Karşıt görüşler ise ekonominin, suçlara karşı izlenecek politika için bir araç olarak kullanılmayacağını savunur. Becker, bu soruyu kaynak kıtlığından yola çıktığını belirterek cevaplamıştır. Kıtlik sorununu önlemek için kaynakların maksimum etkinlikle kullanıldığına emin olmamız gerekmektedir. Gelir kaybını minimuma indirmek için de suçları ve bunları cezalandırmaya ve önlemeye yarayan yasaların iyi incelenmesi en doğru yöntem olacaktır.

Gary Becker 1981 yılında çıkan 'A Treatise on the Family' adlı kitabında sosyal etkileşim, verimlilik ve aile kavramları konusundaki çalışmalarını toplamıştır. Daha önce bu konularda yayınlanan makaleleri de vardır. Makalelerinden birinde

verimlilik teorisinden bahsetmiştir. Teorinin ana fikri ailelerin çocuk yapma konusundaki kararının dayanıklı mallara olan talebe benzetilmesidir. Aileler çocuk miktarı ve kalitesi konusunda tüketici tercihi yapar. Burada miktar, çocuk sayısını; kalite, çocuğun alacağı eğitim ve çocuk üzerine yapılacak diğer yatırımları; tüketici tercihi ise ailenin çocuk yapma konusundaki kararını simgeler. Bu benzetmenin yapılmasındaki amaç; endüstriyel toplumlarda, gelir artışı ile çocuk sayısı arasındaki ilişkiyi araştırmaktır. (Gelir arttıkça, çocuk sayısı -doğum oranı- düşer). Kitabında ailelerin geleneksel ve modern toplumdaki rolünü, verimlilik konusundaki değişimleri ve aileler arası etkileşimi incelemiştir. Bunu yaparken hayvanlardaki (Becker'in deyimiyile insan olmayan canlılardaki) aile yapılarını dahi araştırmıştır. Ailelerin iktisadi davranışları uzun bir geçmişe dayandığından Adam Smith ve Thomas Robert Malthus'un eserlerine de başvurmuştur. Benzer araştırma konularından biri de 'boşanma oranları' dır. Becker; boşanma oranlarındaki artışı, kadınların işgücü ücretlerinin ve sosyal sigorta ödemelerinin artmasına bağlamıştır.

Kanımcı, Gary Becker'in en önemli özelliği 'yenilikçi' bir yapıya sahip olmasıdır. Bu yapısının çalışmalarına da yansıdığını, ilgilendiği araştırma konularından görebiliyoruz. Becker, iktisat bilimine birçok açıdan katkıda bulunmuştur. Araştırmaları iktisat dışındaki sosyal bilimciler üzerinde de güçlü bir etki bırakmıştır. Görüşlerinden dolayı Marshallyen bir iktisatçı olarak anılır ve modern mikroekonomik teorisinin öncüleri arasında sayılır.

Kaynakça:

- (1) Becker, G.S. (1967). *Human capital: Theoretical and empirical analysis, with special reference to education*. New York: National Bureau of Economic Research.
- (2) Sandmo, A. (1993). Gary Becker's contribution to economics. *The Scandinavian Journal of Economics* 95(1), 7-23.
- (3) Landreth, H. ve Colander, D. C. (1994). *History of economic thought*. Boston: Houghton Mifflin Company.
- (4) <http://www.nobel.se/economics/laureates/1992/becker-autobio.html> [18 Kasım 2003, İnternet]
- (5) <http://www.bartleby.com/65/be/Becker-G.html> [22 Kasım 2003, İnternet]
- (6) <http://www.nobel.se/economics/laureates/1992/press.html> [22 Kasım 2003, İnternet]
- (7) <http://www.coalregion.com/Famous/becker.htm> [25 Kasım 2003, İnternet]
- (8) http://www.daviddfriedman.com/Academic/Becker_Chapter/Becker_Chapter.html [20 Aralık 2003, İnternet]